

Državni izpitni center

M 2 0 1 5 2 1 1 3

SPOMLADANSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

NAVODILA ZA OCENJEVANJE

Torek, 2. junij 2020

SPLOŠNA MATURA

Moderirana različica

IZPITNA POLA 1

Strukturirane naloge

1. Odločanje v skupnosti

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.1	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ zmožnost, da posameznik ali skupina spreminja prepričanja, čustva in celo identiteto drugih ljudi ♦ zmožnost, da posameznik ali skupina uveljavlja svojo voljo kljub morebitnemu nasprotovanju drugih/večine ♦ zmožnost odločanja o ravnanju drugih ♦ zmožnost pridobitve druge osebe, da bo delala nekaj, česar sicer ne bi naredila 	Rešitve, v kateri ni poudarjen odnos do drugih, ne upoštevamo.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.2	1	♦ tradicionalna oblast	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.3	1	<ul style="list-style-type: none"> ♦ karizmatična ♦ racionalno-legalna / racionalna oblast 	Za dve pravilni rešitvi 1 točka.
	2	karizmatična oblast, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ temelji na izrednih osebnostih vodij ♦ ljudje se ji podrejajo, ker so prepričani, da imajo nosilci oblasti izjemne lastnosti ♦ močna čustvena vez med vodjo in privrženci ♦ osebna oblast ♦ pojavlja se v prelomnih obdobjih ♦ karizmatične osebnosti največkrat prihajajo iz vrst vojnih zmagovalcev, prerokov, politikov ... 	Za popolno rešitev, ki vsebuje dve pravilni značilnosti izbranega tipa oblasti, 2 točki, za rešitev z navedeno le eno pravilno značilnostjo 1 točka.
		racionalno-legalna oblast, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ temelji na sprejemanju neosebnih pravil oz. zakonov ♦ oblast jasnih pravil, zakonov in predpisov ♦ ljudje se podrejajo oblasti, ker sprejemajo pravne okvire (pravni red) ♦ oblast zakonov in ne oseb ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.4	1	♦ prisile	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.5	1	♦ C	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.6	3	tri od: ♦ ne priznava raznovrstnosti družbenih interesov ♦ omejuje temeljne in politične pravice ♦ navidezne volitve ♦ običajno je dovoljena samo ena politična stranka ♦ organizacije, v katere se morajo državljani obvezno včlaniti ♦ popoln nadzor nad družbenim življenjem ♦ ritualno izrekanje podpore oblasti ♦ omejevanje svobode ♦ monopol vodje ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.7	1	ena od: ♦ Obračajo se na različne ciljne skupine volivcev. ♦ V svoje programe vključujejo različne programske točke.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.8	2	dve od: ♦ interesne skupine ne sodelujejo na volitvah ♦ ne želijo se neposredno polastiti oblasti ♦ zelo raznovrstno članstvo (starostno, slojevsko, politično ...) ♦ imajo ožje področje delovanja kot politične stranke ♦ posegajo po nekonvencionalnih oblikah politične udeležbe ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.9	3	♦ državnozbornske (parlamentarne) volitve ♦ predsedniške volitve ♦ evropske volitve (volitve v Evropski parlament) ♦ občinske (lokalne) volitve / volitve občinskih svetnikov in županov / volitve županov	Za štiri pravilne rešitve 3 točke, za tri 2 točki, za dve 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.10	1	♦ posredna (predstavniška) demokracija	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.11	1	♦ birokracija (birokratska organizacija)	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
1.12	2	dve od: ♦ hierarhična struktura ♦ ustaljena delitev dela ♦ postopki temeljijo na sistemu zapisanih pravil ♦ odločitve so v pisni obliki in ustrezno arhivirane ♦ nepristransko in brezosebno delo ♦ zaposlovanje na podlagi predpisanih posebnih znanj in kvalifikacij ...	

2. Religija in verovanjski sistemi

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.1	1	♦ etični religiji/sistema abstraktnih idealov	
	1	♦ konfucionizem ♦ taoizem / daoizem	Za pravilno navedena dva tipa religije 1 točka.
	1	♦ (poli)teistična religija	
	1	dve od: ♦ šintoizem ♦ grška mitologija ♦ rimska mitologija ...	Kot pravilno rešitev upoštevamo tudi navedbo monoteističnih religij (judaizem, krščanstvo, islam).
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.2	1	♦ religijska etika	
	1	♦ najvišja etična zapoved – izogibanje ubijanju vseh živih bitij ali ♦ svetopisemska zapoved »ne ubijaj«	
	1	♦ religijsko ravnanje	
	1	♦ ... usta si zakrivajo z belo krpo ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.3	1	♦ sekularizacija	Rešitve »sekularizacija religij(e)« ne upoštevamo.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.4	2	dve od: ♦ upadanje rednega obiskovanja religijskih obredov ♦ neupoštevanje religijskih norm v vsakdanjem življenju ♦ novi načini izražanja religioznosti ♦ individualizirane oblike izražanja religioznosti ...	
	2	dve od: ♦ religija je eno od relativno avtonomnih področij družbenega življenja ♦ ločenost države in religijskih organizacij ♦ svoboda veroizpovedi ...	
Skupaj	4		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.5	2	♦ religiozno ali kvazireligiozno dojetje dogodkov in oseb iz sveta politike in množične kulture, občudovanje in malikovanje različnih zvezd ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.6	1	♦ kompenzacijska funkcija	
	1	♦ tolažba, povrnitev v onostranstvu za trpljenje v tostranstvu ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.7	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ legitimacijska ♦ integracijska ♦ socialno-nadzorna ♦ osmišljevalna 	Upoštevamo tudi navedbo in razlago kompenzacijske funkcije, če je kandidat ni navedel in razložil v odgovoru na vprašanje 2.6.
	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ legitimacijska: upravičevanje družbenih neenakosti ... ♦ integracijska: povezovanje vernikov v skupnost ... ♦ socialno nadzorna: izvajanje družbenega nadzora ... ♦ osmišljevalna: osmišlja različne dogodke ... 	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
2.8	1	♦ revitalizacija (religij)	

3. Kultura in identiteta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.1	2	♦ Vse človekove materialne in duhovne stvaritve.	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.2	1	ena od: ♦ prisvajanje in preoblikovanje okolja ♦ prilagajanje okolja človekovim potrebam ...	
	1	ena od: ♦ vključenost v družbeni svet (v kulturne okvire) ♦ vraščanje v kulturo / učenje kulture / ponotranjenje kulture ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.3	2	♦ Norme so družbeni dogovori (pravila, napotila) za ravnanje ljudi. ♦ Po vsebini so zapovedi in prepovedi.	Za vključena dva vidika 2 točki, sicer ustrezno manj.
	1	♦ Z normami nadzorujemo in usmerjamo ravnanje pripadnikov družbe.	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.4	2	vrednote se spreminjajo zaradi, ena od: ♦ zgodovinskih razlogov ♦ ekonomskih razlogov ♦ socialnih razlogov ♦ političnih razlogov ♦ tehnoloških razlogov	Za navedbo razloga 1 točka, za ustrezno pojasnitev 1 točka, skupaj 2 točki.
	1	ena od: ♦ spremenjen odnos do nošenja krzna iz ekoloških razlogov ♦ uveljavljanje enakopravnosti med spoloma ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.5	1	♦ asimilacija	
	1	♦ akulturacija	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.6	1	♦ B	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.7	2	ena od: ♦ medkulturni vplivi ♦ notranja diferenciacija modernih družb ♦ globalizacija ♦ migracije ...	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.8	1	subkulture: ♦ znotraj dominantnih kulturnih vzorcev se oblikujejo posebnosti, ki so lastne le posameznim skupinam.	
	1	protikulture: ♦ vzorci (skupine), ki so v sovražnem odnosu (nasprotujejo, zavračajo) do prevladujočih kulturnih značilnosti.	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.9	1	♦ Razširjanje kulturnih značilnosti iz ene družbe v drugo.	
	1	ena od: ♦ amerikanizacija ♦ germanizacija ♦ širjenje krščanstva v kolonialnih procesih ...	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
3.10	1	♦ D	

4. Odklonskost in kriminaliteta

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.1	1	♦ ravnanja, ki odstopajo od družbenih norm in pričakovanj družbe	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.2	2	dve od: ♦ kje, v kateri družbi ♦ kdaj, spremembe v času ♦ kdo je dejanje storil / status posameznika ♦ konkretne okoliščine	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.3	2	ena od: ♦ kje, v kateri družbi: vsaka družba ima svoj sistem vrednot in norm, zato se tudi pojmovanje odklonskosti razlikuje ♦ kdaj: vrednote in norme se spreminjajo v zgodovini, zato se spreminjajo tudi opredelitve odklonskosti ♦ kdo: na opredelitev odklonskosti vplivajo spol, rasa, družbeni status ... ♦ konkretne okoliščine: isto dejanje se v različnih okoliščinah presoja različno	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.4	1	♦ kršenje neformalnih družbenih norm	
	2	dve od: ♦ družba jih (do določene mere) tolerira ♦ nepredvidljivost sankcij ♦ neformalne sankcije (posmehovanje – izobčenje posameznika) ♦ izjemna ravnanja ...	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.5	4	način, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ uradni statistični podatki ♦ viktimološke študije ♦ samonaznanitvene študije ♦ ugotavljanje strahu pred kriminaliteto 	Za navedbo obeh načinov 2 točki, za navedbo enega 1 točka.
		pojasnitev, dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ uradni statistični podatki: podatki o kršenju formalnih norm, ki jih zbirajo policija, tožilstvo, sodišča, zapori ... ♦ viktimološke študije: ugotavljanje kriminalitete s pomočjo metode spraševanja, kjer anketirance sprašujejo o njihovih morebitnih izkušnjah v vlogi žrtev ♦ samonaznanitvene študije: ugotavljanje kriminalitete s pomočjo metode spraševanja, kjer anketirance sprašujejo o njihovih izkušnjah v vlogi storilcev ♦ ugotavljanje strahu pred kriminaliteto: ugotavljanje občutka varnosti s pomočjo ankete 	Za pojasnitvi obeh načinov 2 točki, za pojasnitev enega 1 točka.

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.6	1	♦ biološka teorija odklonskosti	
	1	♦ (Cesare) Lombroso	
Skupaj	2		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.7	2	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ Družbeno nesprejemljiva ravnanja se kaznujejo, kar utrjuje konformnost. ♦ Omogoča družbene spremembe, kar omogoča družbeni napredek. 	

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.8	1	♦ formalni družbeni nadzor	
	2	dve od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ uradni družbeni nadzor ♦ zapisane formalne norme/zakoni ♦ izvajajo ga za to določene institucije ♦ temelji na oblasti ♦ nadzor je poklic/profesionalna dejavnost ... 	
Skupaj	3		

Vpr.	Točke	Rešitev	Dodatna navodila
4.9	1	ena od: <ul style="list-style-type: none"> ♦ splošna pozitivna prevencija ♦ splošna negativna prevencija ♦ posebna pozitivna prevencija ♦ posebna negativna prevencija ... 	

Skupno število točk IP 1: 40

IZPITNA POLA 2

Esejske naloge (splošna ocenjevalna shema)

Točke	Merila
0–5	Ni razviden sociološki uvid v problem ali vsebina odgovora ne ustreza zastavljeni nalogi. Odgovor ne vsebuje elementov, pomembnih za analizo problema ali razpravo o njem; navedenih je le nekaj splošnih/zdravorazumskih ugotovitev, dejstev, informacij. Ni uporabljena sociološka terminologija, besedilo ni povezano.
6–9	Delno opredeljen problem: navedena so nekatera ustrezna dejstva, ugotovitve, informacije, več navedenih ugotovitev in trditve je napačnih. Zapisana dejstva in trditve so neargumentirane. Na podlagi navedenih podatkov so zaključki oblikovani le deloma.
10–13	Opredeljen problem: navedena dejstva, ugotovitve, informacije so delno ustrezne in sociološko relevantne. Na podlagi navedenih podatkov so oblikovani zaključki, pomembni za razčlenitev problema ali razpravo o njem, in delno argumentirani.
14–17	Jasno opredeljen problem: navedene so ustrezne in sociološko relevantne ugotovitve, dejstva, informacije. Na njihovi podlagi so oblikovani zaključki, argumentirani s poznavanjem sociološke problematike. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in nakazano poznavanje socioloških teorij, če to naloga eksplicitno zahteva.
18–20	Jasno opredeljen problem: navedeni so ustrezni in sociološko relevantni podatki, informacije, dejstva. Med seboj so povezani in omogočajo oblikovanje ustreznih zaključkov, celovito so argumentirani. V odgovoru je ustrezno uporabljena sociološka terminologija in sociološke teorije, če naloga to eksplicitno zahteva. Odgovor izkazuje povezovanje problema iz naslova z drugimi sociološko relevantnimi problemi/problem iz naslova je umeščen v širši družbeni okvir.
Ocenjevalec upošteva tudi jezikovno oblikovanost in urejenost besedila . Če oceni, da problem jezikovno ni predstavljen ustrezno, je mogoče zmanjšati točkovno oceno za največ 5 točk.	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
1	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Razlaga absolutne in relativne revščine. ♦ Predstavitev dveh teorij revščine. ♦ Razlaga vpliva različnih dejavnikov na pojav revščine (starost, spol, etnična pripadnost, fleksibilizacija zaposlitev). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
2	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo funkcionalistična stališča o šoli kot (pod)sistemu družbe, ki zagotavlja družbeno pravičnost, in problematizirajo njihovo veljavnost. ♦ Analizirajo subkulturne razlike. ♦ Primerjajo dva različna sociološka pogleda na pomen subkulturnih razlik in družbene slojevitosti v šolanju (B. Bernstein, P. Bourdieu, R. Boudon). 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
3	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Predstavijo nekaj značilnosti medicinskega pojmovanja zdravja in bolezni. ♦ Predstavijo Parsonsovo razlago medicine in medicinskega osebja kot dela družbenega nadzora. ♦ Opredelijo medikalizacijo in razpravljajo o njej. 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
4	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Vključijo spremembe glede oblik družinskega življenja (pluralnost družinskih oblik, danes prevladujoče jedrne družine, modificirane razširjene družine, enostarševske družine ...) in njihov pomen. ♦ Spremembe glede funkcij družine (npr. reproduktivna funkcija, socializacijska ...). ♦ Spremembe odnosov med spoloma – delitev dela in vlog v družini ... 	

Naloga	Točke	Vsebinska navodila za ocenjevanje	Dodatna navodila
5	20	<ul style="list-style-type: none"> ♦ Opredelitev sindikatov. ♦ Oblike sindikalnega delovanja (kolektivna pogajanja in stavke). ♦ Razprava o pomenu sindikatov v modernih družbah. V razpravi soočijo tezo o izgubljanju pomena sindikatov in o ohranjanju njihove pomembnosti zaradi krčenja pravic zaposlenih. 	

Skupno število točk IP 2: 40